

Januari 2018

Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling

*Belangrijke
telefoonnummers:*

Veilig thuis	0800-2000
Politie	0900-8844 of 112

1. Wet op de meldcode

In maart 2013 heeft Nederlandse staat vastgesteld dat het wenselijk is een verplichting in te voeren voor bepaalde instanties waar professionals werken, zoals het onderwijs, om over een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling te gaan beschikken.

Vanuit de RVKO zijn alle scholen verplicht om met de Rotterdamse meldcode te gaan werken, voor onze school moeten hier wel consessies in gedaan worden, omdat wij samen moeten werken met instanties van buiten Rotterdam. Zoals de GGD-midden Holland en Veilig thuis Midden Holland.

2. Wat is kindermishandeling en huiselijk geweld?

Definitie van kindermishandeling

In dit protocol gaat het om kindermishandeling. Een korte definitie is:

Kindermishandeling is het doen en laten van ouders, of anderen in soortgelijke positie ten opzichte van een kind, dat een ernstige aantasting of bedreiging vormt voor de veiligheid en het welzijn van het kind (Baartman, 2010).

Definitie van huiselijk geweld

Het begrip huiselijk geweld is nog niet wettelijk omschreven. In dit protocol sluiten we aan bij de omschrijving die de overheid hanteert:

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).

Belangrijk: de combinatie kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

3. Vormen van kindermishandeling

Kindermishandeling uit zich in verschillende vormen, die gelijktijdig voor kunnen komen. De belangrijkste vormen zijn geweld, verwaarlozing, seksueel misbruik, exploitatie, schending van zelfbeschikking en het syndroom Münchhausen by Proxy/Pediatric Condition Falsification (zie ook www.nji.nl/kindermishandeling).

Geweld

Geweld is handelen ten opzichte van een andere persoon met de intentie de ander leed toe te brengen.

We onderscheiden:

- **fysiek geweld:** het toebrengen van verwondingen zoals kneuzingen, blauwe plekken, snij-, brand-, of schaafwonden, botbreuken, hersenletsel. Deze verwondingen kunnen ontstaan door slaan, schoppen, knijpen, door elkaar schudden, branden, snijden, krabben, verstikking, vergiftiging.
- **psychisch of emotioneel geweld:** het toebrengen van schade aan de emotionele of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind (dit geldt eigenlijk voor alle vormen van kindermishandeling). Bijvoorbeeld het kind stelselmatig vernederen, belachelijk maken, kleineren, pesten, bang maken, bedreigen met geweld, achterstellen, eisen stellen waaraan het kind niet kan voldoen, het kind belasten met een te grote verantwoordelijkheid, het kind kleinhouden, het kind betrekken bij illegale of antisociale handelingen, het kind blootstellen aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag.

Verwaarlozing

Verwaarlozing is het nalaten van zorg die ouders geacht worden te geven met het oog op de veiligheid, het welzijn en de ontwikkeling van het kind. Vormen van verwaarlozing zijn:

- **prenatale verwaarlozing:** bijvoorbeeld drugs- en alcoholgebruik tijdens de zwangerschap.
- **fysieke verwaarlozing:** het kind niet datgene geven wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Bijvoorbeeld onderdak, goede voeding, een veilige en gezonde woon- en speelomgeving, voldoende kleding, voldoende slaap, goede hygiëne en medische, tandheelkundige of geestelijke gezondheidszorg. Ook niet letten op de fysieke veiligheid van het kind valt hieronder.
- **psychische of emotionele verwaarlozing:** het kind niet datgene geven wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Bijvoorbeeld aandacht, respect, veiligheid, contact, warmte, liefde, genegenheid, bevestiging, leiding, grenzen, ruimte voor toenemende zelfstandigheid.
- **educatieve verwaarlozing:** het kind geen passend onderwijs laten krijgen.

Getuige zijn van huiselijk geweld (partnergeweld)

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd.

Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis). Getuige zijn van huiselijk geweld betekent dat het kind direct of indirect getuige is van ruzie tussen de ouders (waarbij inbegrepen stiefouders, pleegouders, adoptiefouders, partner van biologische ouder) of andere verzorgers. Hierdoor loopt het kind schade op. Getuige zijn van huiselijk geweld komt op veel manieren voor. Kinderen kunnen het geweld letterlijk zien of horen als het zich in een andere kamer afspeelt.

Belangrijk: de combinatie kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling.

De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan (zie de lijst websites op pagina 50 e.v.).

Seksueel misbruik

Bij seksueel misbruik gaat het om seksuele handelingen bij of met het kind, die niet passen bij leeftijd of ontwikkeling van het kind, of waaraan het kind zich niet kan onttrekken. Seksueel misbruik betreft afgedwongen contacten met een kind jonger dan 16 jaar. Ook een eenmalig seksueel contact van een volwassene met een kind, ongeacht de gradatie - de mate van 'indringendheid' - moet beschouwd worden als kindermishandeling.

Exploitatie

Als een volwassene een kind of iemand anders aanzet tot activiteiten die schadelijk zijn voor de veiligheid, het welzijn of de ontwikkelingen van het kind, en hij of zij doet dit om aan zijn eigen behoeftes te voldoen, spreek je van exploitatie.

Schending van het recht op zelfbeschikking

Als ouders een kind de mogelijkheid ontnemen zijn eigen keuzes te maken en tot bloei te komen als persoon, dus gezond op te groeien naar volwassenheid, is dat een schending van het recht op zelfbeschikking van het kind. Ook het beschadigen van de vermogens van een kind tot zelfbeschikking valt onder deze definitie.

Vrouwelijke Genitale Verminking

Vrouwelijke Genitale Verminking (VGV) is een ingreep in de geslachtsorganen van meisjes en jonge vrouwen.

Eergerelateerd geweld

De definitie van eergerelateerd geweld is: *geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie, waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken* (Ferwerda en Van Leiden, 2005).

Münchhausen by Proxy/Pediatric Condition Falsification

Bij het syndroom van Münchhausen by Proxy gaat het om een volwassene die bij een kind ziekteverschijnselen nabootst, verergert, veroorzaakt of verzint. Met als oogmerk het kind 'medische' behandeling te laten ondergaan. Ouders of verzorgers die zich hieraan schuldig maken hebben een ziekelijke behoefte aan aandacht van artsen en hulpverleners en proberen door manipulatie die aandacht te krijgen.

4. De stappen in het kort

1 Signaleren

De leerkracht brengt de signalen in kaart. Deze worden beschreven en opgeslagen in Parnassys. De intern begeleider wordt hiervan op de hoogte gesteld. De signalen worden door de leerkracht met de ouders besproken. In deze gesprekken wordt verteld wat feitelijk is gezien zonder een oordeel te geven. Van dit gesprek wordt in Parnassys een verslag gemaakt.

2 Consulteren

De leerkracht vraagt advies aan de aandachtsfunctionaris. Indien nodig wordt er een melding gedaan in de verwijzindex. Ook kan de aandachtsfunctionaris contact opnemen met Veilig thuis om advies te vragen.

3 Bespreken

Gesprek met de ouders (en het kind). Dit gesprek wordt meestal met de leerkracht en de aandachtsfunctionaris of een directielid gevoerd.

4 Afwegen

Weeg aard, ernst van en risico op kindermishandeling of huiselijk geweld.

5 Beslissen

Beslis: zelf hulp organiseren of melding doen bij Veilig thuis. Een melding wordt gedaan door de directie of de aandachtsfunctionaris.

Leerkrachten hebben een bijzondere verantwoordelijkheid voor de veiligheid van de kinderen en ouders met wie zij in hun werk te maken hebben. Zij zijn degenen die in actie moeten komen als er mogelijk sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld. Dit protocol vertelt hoe je dat moet doen.

5. Toelichting stappen

Stap 1 signaleren

Risico- en beschermende factoren

Er zijn allerlei factoren van invloed op het welzijn en de gezondheid van kinderen. Als jij je zorgen maakt om een kind is het belangrijk dat je zo objectief mogelijk beschrijft wat je ziet of hoort. Kijk daarbij naar zowel de risico's als de factoren die juist beschermend zijn. Al voldoet een gezin aan meerdere risicofactoren, dan hoeft dat nog niet te betekenen dat er werkelijk sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld.

De beschermende factoren kunnen het risico juist weer verkleinen.

Belangrijk: objectief signaleren!

In dit hoofdstuk vind je een uitgebreide lijst signalen. Ook hier is de regel: trek niet te snel conclusies en ga niet interpreteren. Met andere woorden: signaleer objectief en niet subjectief. Beschrijf dus concrete, feitelijke signalen. Schrijf bijvoorbeeld: 'Stefan ziet wit, heeft wallen onder de ogen en strakke trekken in zijn gezicht' in plaats van: 'Stefan ziet er slecht uit'.

Belangrijk: wees zorgvuldig!

Het opmerken van de signalen in de lijst hierna hoeft geen grond te zijn voor een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. Een andere oorzaak is ook mogelijk. Bovendien is deze lijst niet volledig. Ook andere signalen, die niet in deze lijst staan, kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld. Met andere woorden: wees zorgvuldig.

Stap 2 Consulteren

Besprek de signalen met de aandachtsfunctionaris/intern begeleider. Indien nodig wordt de directie geraadpleegd. Mocht er advies van Veilig thuis gewenst zijn, neemt de aandachtsfunctionaris contact op met Veilig thuis.

Toestemming van kind of ouder(s) en beroepsgeheim

Overleg met een deskundige collega binnen jouw organisatie is intern overleg. Toestemming van het kind of de ouder(s) voor het verstrekken van gegevens is dan niet nodig. Dat geldt ook wanneer je een adviesgesprek bij BJZ/AMK hebt en daarbij de cliëntgegevens anoniem houdt. Maar wanneer je melding doet of overleg hebt met iemand buiten je organisatie, en daarbij gegevens over kind of ouder(s) verstrekt, is daarvoor toestemming nodig van kind of ouder(s). De regels hiervoor zijn echter niet eenduidig. De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een cliënt vanaf 16 jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een cliënt dit recht vanaf zijn twaalfde jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een cliënt tot 16 jaar die nog thuis woont, ook gesproken worden met zijn ouder(s). Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de jongere verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

Stap 3 Bespreken

Bespreek de signalen met de ouders. (dit gesprek is altijd in het bijzijn van de aandachtsfunctionaris of een directielid)

1. Leg de ouders het doel uit van het gesprek.
2. Beschrijf de feiten die je hebt vastgesteld en de waarnemingen die je hebt gedaan.
3. Nodig de ouders uit om een reactie hierop te geven.
4. Kom pas na deze reactie zo nodig tot een interpretatie van hetgeen je hebt gezien, gehoord en waargenomen.

Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de ouders, is alleen mogelijk als:

- de veiligheid van het kind, die van jezelf, of die van een ander in het geding is;
- je goede redenen hebt om te veronderstellen dat de ouders door dit gesprek het contact met je zullen verbreken.

Zorgen delen

Als jij je zorgen maakt over een kind of de ouder(s), bespreek deze dan zo snel mogelijk met een of beide ouders. Zij zijn je belangrijkste gesprekspartner en informatiebron. Als de 'niet-besproken zorgen' zich opstapelen, vragen ouders zich af waarom ze niet eerder op de hoogte zijn gesteld en dat kan het vertrouwen schaden. Natuurlijk kan het lastig zijn zo'n gesprek met de ouder(s) te voeren. Toch is het nodig om een goed beeld te krijgen van de situatie. Misschien blijkt wel dat er iets anders aan de hand is dan kindermishandeling of huiselijk geweld. Of geeft het gesprek de ouder(s) net dat duwtje in de rug dat ze nodig hebben om hulp te zoeken. Bovendien: in situaties waarin ouders terughoudend, defensief of agressief reageren, is er reden temeer je ernstige zorgen te maken. Je kunt het ook omdraaien: welke ouder vindt het vervelend dat iemand oog heeft voor zijn of haar kind? Verder moet je rekening houden met het feit dat het kind door iemand anders dan de ouder(s) mishandeld kan worden.

Kortom: probeer in dit eerste, belangrijke gesprek je zorgen te delen met de ouder(s).

Een doel bepalen

Het contact of gesprek met de ouder(s) is altijd gekoppeld aan een doel. Bijvoorbeeld het verzamelen van meer informatie, het delen van de zorgen over het kind of de ouder(s) motiveren voor hulp. Bepaal altijd van tevoren het doel van het gesprek, bij voorkeur samen met de intern begeleider. Met een duidelijk doel voor ogen heb je houvast en verklein je het risico op een gesprek waar niets uitkomt.

Verdere voorbereiding

Behalve het gespreksdoel moet je ook bepalen wie het gesprek met de ouder(s) gaat voeren en wat je als reden voor het gesprek aangeeft. Bedenk ook of het wenselijk of noodzakelijk is het gesprek samen met een collega te voeren en of het voor je eigen veiligheid nodig is dat een collega weet dat je dit gesprek voert, zodat hij of zij in de buurt kan blijven. Bereid de praktische kant voor: waar vindt het gesprek plaats, hoe laat en op welke dag, is er opvang voor het kind en andere kinderen uit het gezin? En spreek je af met een of beide ouder(s)? Denk ook alvast na over het vervolg. Wat kunt je de ouder(s) bieden aan hulp? Waar kunnen ze terecht?

Belangstellende vragen

Het is belangrijk dat je – figuurlijk gesproken - niet tegenover, maar naast de ouder(s) blijft staan. Open het gesprek met gewone, belangstellende vragen. Heeft u aan de parkeermeter gedacht? Is uw zoon al naar de dokter geweest? Hoe gaat het thuis? Hoe beleeft uw dochter de komst van haar babybroertje? Dit zijn gewone vragen, maar ze kunnen wel extra informatie opleveren, waardoor de situatie duidelijker wordt. En ze zorgen voor een meer ontspannen sfeer.

Vervolg van het gesprek

In de volgende gespreksfase legt je uit wat het doel is van het gesprek en waarom jij je zorgen maakt over het kind (dat kan ook een ongeboren kind zijn). Vertel daarbij feitelijk wat je zorgen zijn en vraag na of ouder(s) deze herkennen. Vertel ook wat er goed gaat met het kind. Houd bij het delen van jouw zorgen rekening met mogelijke reacties van schrik, boosheid of verdriet en wees je ervan bewust dat dit normale reacties zijn op een vervelende boodschap. Het is niet makkelijk voor ouders te horen dat het niet goed gaat met hun kind. Voor sommige ouders is het gesprek een opluchting, omdat ze zich erkend voelen in de zorgen die ze zelf hebben over hun kind. Belangrijk is dat je de ouder(s) de ruimte geeft te reageren. Kijk wat het verhaal bij de ouder(s) losmaakt en hoe ze reageren. Vraag na of ze al hulp krijgen en wat er kan gebeuren om de zorgen te verminderen. Ga ook na wat de eigen mogelijkheden voor hulp zijn in het sociale netwerk van het gezin, bijvoorbeeld om het gezin te ontlasten. In de regionale sociale kaart staan organisaties waar ouders en kinderen hulp kunnen krijgen. Klik hier voor de lijst websites.

Afronding van het gesprek

Rond het gesprek af met een korte samenvatting van wat er is besproken. Check of de boodschap is overgekomen bij de ouder(s). Het is ook de bedoeling dat je de afspraken en besluiten uit het gesprek kort en zakelijk vastlegt in Parnassys; de ouder(s) krijgen een kopie.

Meer gesprekken

Ouders hebben vaak tijd nodig om over de geuite zorgen na te denken. Het kan dus zijn dat één gesprek niet voldoende is. Een vervolggesprek kan ook duidelijk maken of de zorgelijke situatie inderdaad verandert of veranderd is. Bepaal ook bij een vervolggesprek van tevoren welke hulp uw organisatie aan de ouder(s) biedt en voor welke hulp er andere instanties zijn. Ga ook na of die instanties een wachtlijst hebben. Zo ja, bereid de ouder(s) dan hierop voor en overleg hoe zij de wachttijd kunnen overbruggen.

Veiligheid

Ook je eigen veiligheid tijdens het gesprek met de ouder(s) is belangrijk. Zorg bijvoorbeeld dat een of meer collega's weten dat je dit gesprek voert. Check of er een veiligheidsbeleid is en pas dit toe. In sommige situaties is het beter als je, met het oog op de veiligheid, eerst overlegt met veilig thuis voor je het gesprek met de ouder(s) aangaat. Als de veiligheid van de ouder(s), kind of jezelf in het geding is, voer je het gesprek niet. Documenteer dit en schakel wanneer nodig de politie in.

In gesprek met het kind

Kinderen in de basisschoolleeftijd en jongeren kunnen lichamelijke, gedrags- en verbale signalen uitzenden. Wat deze laatste betreft: het hoeft niet direct een uitspraak te zijn, waarin het kind vertelt dat het mishandeld wordt. Indirecte verwijzingen kunnen ook duiden op een vermoedelijke situatie van kindermishandeling. Bijvoorbeeld een kind dat zegt: 'Ik doe nooit iets goed.'

Belangstellende vragen

Net als bij volwassenen zijn belangstellende vragen een goede manier om mogelijk extra informatie te krijgen. Bijvoorbeeld: Hoe gaat het met je dansles? Wat heb je gisteren gedaan? Wat is er gebeurd? Wat heb je daar getekend? Waar heb je pijn?" Een andere methode is meegaan in het spel van het kind en vragen welk speelgoed wat voorstelt en wat er gebeurt. Beperk u tot de vragen die passen binnen jouw beroepsverantwoordelijkheid. Voorbeeld: als medewerker in de kinderopvang stel je geen expliciete vragen over seksueel misbruik.

Niet belasten

In het contact met het kind is het geenszins de bedoeling dat je het kind belast met jouw zorgen over het kind. Je hebt vooral een observerende, ondersteunende rol. Wees daarnaast bij seksueel misbruik, ernstige mishandeling of ernstige verwaarlozing of een vermoeden hiervan terughoudend in het gesprek met het kind, in verband met mogelijke toekomstige bewijslast. Je kunt hierover altijd advies vragen bij Veilig thuis en/of de politie (afdeling Zeden).

Extra tips voor een gesprek met kinderen tot 12 jaar

- Kies een rustig moment uit.
- Ga op ooghoogte zitten bij het kind.
- Gebruik korte zinnen.
- Vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind.
- Begin met open vragen: Wat is er gebeurd? Wanneer is het gebeurd? Waar heb je pijn? Wie heeft dat gedaan?
- Wissel deze af met gesloten vragen: Ben je gevallen? Heb je pijn? Ging je huilen? Vond je dat leuk of niet leuk?
- Vraag niet verder, wanneer het kind niets wil of kan vertellen.
- Geef aan dat je niet geheim kunt houden wat het kind vertelt. Leg uit dat je met anderen gaat kijken hoe je het kind het beste kan helpen. Leg het kind uit dat je het op de hoogte houdt van elke stap die je neemt. Het kind moet nooit zelf de verantwoordelijkheid krijgen in de keuze van de te nemen stappen.
- Vertel het kind dat het heel knap is dat hij of zij het allemaal zo goed kan vertellen.
- Stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.

Stap 4 Afwegen

Na de eerste drie stappen beschik je al over redelijk veel informatie:

- De beschrijving van de signalen die je hebt vastgelegd;
- De uitkomsten van het gesprek met de ouders;
- Het advies van deskundigen.

In stap 4 komt het erop aan dat je deze informatie weegt. Deze stap vraagt dat je het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling inschat, evenals de aard en de ernst van dit geweld. Beschikt de school over een risicotaxatie instrument, dan wordt dit instrument gebruikt bij de weging. Vanzelfsprekend kan ook bij deze stap advies worden ingewonnen bij de deskundige collega zoals de aandachtsfunctionaris, Sociaal Team of Veilig thuis.

Stap 5 beslissen

Meen je, op basis van je afweging in stap 4, dat leerling en zijn ouders redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:

- organiseer dan de noodzakelijke hulp;
- volg de effecten van deze hulp;
- indien de signaleren niet verminderen, start dan opnieuw de meldcode.

Kun je de leerling niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermen of twijfel je eraan of je voldoende bescherming hiertegen kunt bieden:

- meld je vermoeden bij Veilig thuis
 - sluit bij je melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan of de informatie die je meld (ook) van anderen afkomstig is;
 - overleg bij je melding met Veilig thuis, wat je na de melding, binnen de grenzen van je gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om de leerling en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.
- Besprek uw melding vooraf met de ouder.

1. Leg uit waarom je van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is;
2. vraag de ouder uitdrukkelijk om een reactie;
3. in geval van bezwaren van de ouder overleg op welke wijze je tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
4. is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in je afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen;
5. doe een melding indien naar je oordeel de bescherming van de leerling of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van contacten met de ouder over de melding kunt u afzien:

- als de veiligheid van de leerling, die van jezelf, of die van een ander in het geding is;
- als je goede redenen hebt te veronderstellen dat de ouder daardoor het contact met je zal verbreken.

Van alle overwegingen wordt een verslag gemaakt in Parnassys.

Bij de vijfde en laatste stap maak je de keuze of u zelf hulp organiseert, of melding doet van jouw vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij BJZ/AMK en/of SHG. De melding moet je met de ouders(s) bespreken.

Bijlage 1: plan van aandacht 2017/2018

Visie

Werken met de 'wet meldcode' is een feit. Op de Wingerd willen wij dat alle collega's op de hoogte zijn van deze wet. Collega's zijn zich bewust van het verschil dat zij kunnen maken door tijdig te signaleren, collega's weten hoe zij concreet en feitelijk moeten signaleren en houden hier een logboek over bij. Collega's weten bij wie zij terecht kunnen met zorgen.

Gewenste situatie

Voor leerkrachten:

- Collega's kennen de stappen van de meldcode.
De stappen van de meldcode zijn in elke klas aanwezig op één A4. Zodat collega's deze altijd kunnen nalezen.
- Collega's kunnen concreet en feitelijk signaleren en houden hier een logboek van bij in parnassys.
- Collega's zijn in staat tot het voeren van stap-0 gesprek met ouders/verzorgers.
Ouders/verzorgers zijn op de hoogte van de wet meldcode en worden dus niet verrast door een dergelijk gesprek.
- Bij het aanmeldgesprek wordt ouders verteld dat wij met de wet meldcode werken en wat dit in de praktijk inhoudt.
- Collega's weten bij wie zij terecht kunnen met zorgen en/of voor het zetten van vervolgstappen

Voor de school:

- De school meldt het werken met de meldcode al bij de intake- en aanmeldgesprekken
- De school maakt zichtbaar in de school dat zij werken met de wet Meldcode
- De school maakt zich hard voor de mogelijkheid tot gebruik van Jeugdmatch (de verwijzindex van onze regio)
- De school heeft geen angst om daadwerkelijk te melden, als de stappen van de meldcode goed zijn doorlopen

Huidige situatie

Ons protocol huiselijk geweld en kindermishandeling is gebaseerd op de meldcode zoals verspreid door het bestuursbureau.

Dit document in de oorspronkelijke vorm was erg uitgebreid en gaf (te)veel informatie. Door de omvangrijkheid van het document bereikt het de collega's niet of nauwelijks. Ook is er op school een klapper met signaleringskaarten aanwezig, deze ligt in een la op de IB-kamer.

Collega's geven soms aan dat zij zorgen hebben om te thuissituatie, veelal gebeurt dit mondeling. Dan zijn er nog geen gesprekken met ouders geweest over de gesignaleerde feiten. Soms zijn het geen feiten, soms zijn het onderbuikgevoelens of vage vermoedens. In gesprekken met de IB-er wordt dan bepaald of er iets nodig is en wat. Meestal is het eerste advies, ga de signalen bijhouden. Bespreek signalen laagdrempelig met ouders.

Indien er direct al twijfels zijn, tijdens het gesprek met IB, belt IB met veilig thuis voor advies. De afgelopen jaren hebben wij slechts enkele keer zelf gemeld.

Taken van de aandachtsfunctionaris

Organiseren en stimuleren; De aandachtsfunctionaris zorgt ervoor dat de collega's bekend zijn met de meldcode en dat de collega's de stappen van de meldcode volgen.

Om de collega's goed te kunnen laten werken met de meldcode is structurele aandacht voor de meldcode. Op elke teamvergadering komt er een korte werkvorm m.b.t. de meldcode, zodat de meldcode in de gedachten van de leerkrachten aanwezig blijft. Daarnaast worden erdoor e aandachtsfunctionaris toegezien om het volgen van de online-training van Augeo m.b.t. de meldcode.

De aandachtsfunctionaris onderhoudt contacten met instanties die ook betrokken (kunnen) zijn bij de stappen van de meldcode. Er wordt een netwerk gevormd, waardoor het nemen van de stappen laagdrempeliger wordt en sneller gezet kunnen worden.

Planning 2017/2018

November 2017	20 november	Teamvergadering m.b.t. feitelijk signaleren.
	t/m maart 2018	Collega's volgen de online cursus 'werken met de meldcode' van Augeo.
	Voor 7 december	Plan van aandacht wordt geschreven en besproken.
	Tijdens groepsbesprekingen	IB-er vraagt naar eventuele signalen van de meldcode
December 2017	7 december	Aandachtsfunctionaris rond training af
	11 december	Stappenkaart meldcode wordt uitgedeeld, na goedkeuring MT
Januari 2018		Aandachtsfunctionaris neemt contact op met Veilig thuis om te vragen naar een vast contactpersoon
	18 januari	In de teamvergadering wordt aandacht besteed aan meldcode, zodat deze levend gehouden wordt
	23 januari	Intervisie-bijeenkomst aandachtsfunctionaris
Februari 2018	Tijdens groepsbesprekingen	IB-er vraagt naar eventuele signalen van de meldcode
	13 februari	In de teamvergadering wordt wederom aandacht besteed aan de meldcode
Maart 2018	Tijdens groepsbesprekingen	IB-er vraagt naar eventuele signalen van de meldcode
April 2018	24 april	In de teamvergadering wordt wederom aandacht besteed aan de meldcode
Mei 2018	24 mei	In de teamvergadering wordt wederom aandacht besteed aan de meldcode

Juni 2018	Tijdens groepsbesprekingen	IB-er vraagt naar eventuele signalen van de meldcode
-----------	----------------------------	--

Borging

Ieder schooljaar op de eerste teamvergadering van het jaar, zal de meldcode kort de revue passeren. Zodat collega's even opgefrist worden. Tijdens teamvergaderingen zal er op vaste moment een oefening met de meldcode gepland worden.

Tijdens groepsbesprekingen wordt het een vast item op de agenda, de IB-er (tevens aandachtsfunctionaris) houdt stelselmatig toezicht op het doorlopen van de stappen van de meldcode.

Ieder jaar volgen de collega's één onlinecursus m.b.t. huiselijk geweld en kindermishandeling via Augeo. Alle collega's volgen jaarlijks dezelfde, zodat het team over dezelfde voorinformatie beschikt.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

	<u>In kaart brengen van signalen</u> Aanwijzingen m.b.t. kindermishandeling, huiselijk geweld, verwaarlozing verzamelen in het 'logboek meldcode' in parnassys. Hierbij is het voeren van een 'stap-0 gesprek' belangrijk, verifieer het signaal bij ouders/verzorgers, zodat er meer duidelijk wordt over het signaal.
	<u>Collegiale consultatie, evt. advies Veilig thuis</u> Bespreek de vermoedens en signalen met de aandachtsfunctionaris (IB-er). Indien nodig wordt er een melding gedaan in de verwijsindex Indien nodig neemt de aandachtsfunctionaris contact op met Veilig thuis voor advies.
	<u>Gesprek met ouders/verzorgers</u> Bespreek de signalen, samen met de aandachtsfunctionaris of directie, met ouders/verzorgers. Vermeld in dit gesprek dat de wet meldcode ons verplicht om de meldcode op te starten bij dit soort signalen.
	<u>Weeg het geweld/mishandeling</u> Op basis van de signalen, het stap-3 gesprek en het eventueel ingewonnen advies de aard en de ernst van alles. Indien nodig kan nogmaals advies worden ingewonnen bij veilig thuis.
	<u>Beslis over de hulp</u> Is er een reële kans op schade voor de leerling dat wordt er een melding gedaan bij Veilig thuis. Kan hulp op vrijwillige basis het risico wegnemen, schakel deze hulpverlening dan in. Meestal via het Sociaal Team. De meldcode wordt op dit moment gestopt, vermeldt dit in het logboek.

Let op, in acute situaties, direct contact opnemen met de aandachtsfunctionaris en/of directie.
Indien zij niet aanwezig zijn, direct contact opnemen met Veilig thuis 0800-2000.

Bijlage 2

Tips voor een goed gesprek met je leerling

Wees oprecht

Kinderen zijn er meesters in te voelen of je oprecht bent in wat je zegt of doet. Zeker kinderen die thuis sterk op hun hoede moeten zijn voor hun ouders, hebben er een antenne voor om te voelen of iemand een façade ophoudt.

Gevoelens niet verdringen

Oprecht zijn betekent dat je jezelf bent in de relatie tot het kind. Je doet je niet anders voor dan je bent. Dat betekent niet dat je elke emotie die je bij het verhaal van het kind hoort, eruit moet gooien. Het betekent wel dat je je bewust bent van je gevoelens en die niet ontkent of probeert te verdringen.

Als je dus erg schrikt van iets dat het kind zegt, is het beter om te zeggen dat je daarvan schrikt dan om dat gevoel koste wat kost weg te stoppen. Het is wel belangrijk dat je daarna je aandacht weer op het kind richt: het gaat immers niet om jouw gevoelens.

Bescheiden zijn

Een gesprek met het kind duurt maximaal 15 minuten; je kunt een kind niet overreden tot vertrouwen. Een volwassene dient bescheiden te zijn en zal de zelfbeschikking en een simpelweg 'nee' van een kind moeten respecteren. Hoe moeilijk dat soms ook

Sluit aan bij het kind

Een professionele houding vereist oprechte belangstelling. Je moet een sfeer van veiligheid opbouwen en het vermogen hebben om een goede ontvanger te zijn. Dat wil zeggen dat je in staat bent om de gevoelens van het kind op te merken en daarbij aan te sluiten. Ook betekent het dat je je bewust bent van de ontwikkeling die kinderen doormaken en dat je in staat bent daarbij aan te sluiten. Aansluiten bij het kind betekent dat je het kind ruimte geeft om zijn verhaal te vertellen. Als jij je bescheiden opstelt, voelt het kind dat het mag praten.

Wees je bewust van de verschillende ontwikkelingsfasen van kinderen. Met een kleuter kun je beter spelen en praten. Volwassenen zijn erg gericht op taal, kinderen veel minder. Kinderen communiceren met hun hele wezen. Wees je daarvan bewust.

Deze tips geven je houvast:

- Sluit aan bij waar het kind op dat moment mee bezig is: ga mee in zijn spel, tekening of knutselwerk.
- Ga op dezelfde ooghoogte zitten als het kind en kies een rustig moment uit.
- Stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.
- Vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind.
- Houd het tempo van het kind aan, niet alles hoeft in één gesprek.
- Let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen van het kind: kijkt het steeds weg of maakt het contact met je? Zit het te draaien op de stoel of is het ontspannen? Praat het met stemverheffing over een bepaalde situatie, of gaat het juist fluisteren?
- Raak het kind niet onnodig of onverwacht aan. Dat kan voor mishandelde kinderen heel bedreigend zijn.

Het kan zijn dat je vermoedt dat een kind in de knel zit. Bijvoorbeeld doordat je signalen opvangt waarbij je het gevoel krijgt dat er iets niet klopt. Of omdat een kind zelf vertelt wat het meemaakt. TKM geeft je 8 tips hoe je via een goed gesprek meer duidelijkheid kan krijgen.

Auteur: Edith Geurts voor Tijdschrift kindermishandeling

Luister actief

Actief luisteren wil zeggen dat je voortdurend afvraagt wat het kind eigenlijk wil zeggen. Daarom luister je naar zowel de verbale als de non-verbale boodschappen van een kind. Bovendien luister je 'tussen de regels' door. Bijvoorbeeld in stembuigingen, aarzeling, stiltes kun je veel horen. Door actief te luisteren kan het je duidelijk worden wat er aan de hand is met het kind. En krijg je zicht op de emoties die het kind daarbij ervaart. Probeer hierbij de gevoelens van het kind in je eigen woorden samen te vatten. Zo krijg je niet alleen meer informatie, maar voelt het kind zich ook serieus genomen. En is het een check of je het kind goed hebt begrepen en zijn gevoelens goed interpreteert.

Actief luisteren doe je door vragen te stellen als:

- 'Je bedoelt dat...?'
- 'Je probeert me duidelijk te maken dat...?'
- 'Je voelt je... Klopt dat?'
- 'Je zou het liefst willen dat...?'

Accepteer wat het kind zegt

Acceptatie wil zeggen dat je het kind accepteert zoals het is. Het wil niet zeggen dat je het eens moet zijn met de gedachten of gevoelens van het kind. Acceptatie is dat je luistert zonder te oordelen. Fantasie en werkelijkheid lopen bij kinderen nog door elkaar. Voor hen is het heel logisch wat ze vertellen, omdat ze zelf wel weten waar de fantasie begint, en ze denken dat jij dat ook weet. Daarom is het belangrijk geen vraagtekens te zetten bij de geloofwaardigheid van het kind. Ten eerste is het niet aan jou om te bepalen of het waar is of niet wat het kind zegt. Hij vertelt jou iets en daar moet je serieus mee omgaan. Bovendien hebben kinderen soms een ander verhaal nodig om uiteindelijk hun eigen verhaal te kunnen vertellen. Met name kleuters kunnen in metaforen praten, terwijl ze het eigenlijk over hun eigen situatie hebben. Ze praten bijvoorbeeld over gemene draken of arme prinsessen of wat ook maar op dat moment in hun belevingswereld past. Als je daar met onbegrip op reageert, zullen ze niet snel geneigd zijn meer te vertellen. Acceptatie betekent ook dat je het tempo van het kind bepalend laat zijn. Als het kind niets wil vertellen, is dat ook goed.

Val de ouders niet af

Kinderen zijn loyaal naar hun ouders; ook mishandelde kinderen. Daarom is het belangrijk dat je de ouders niet bekritiseert. Of je op een andere manier negatief over hen uitlaat. Het kind mag zijn ouders diskwalificeren, jij niet. Als jij dat ook doet, kan het loyaliteitsconflict waar het toch al in zit, versterkt worden en kan het kind geneigd zijn de ouders in bescherming te nemen.

Blijf positief

Realiseer je dat een kind die het heeft over zijn 'vieze' of 'boze' papa of mama, niet zegt dat het niet meer thuis wil wonen. Het kind zegt daar eigenlijk mee dat het bepaald gedrag van zijn vader of moeder naar vindt en dat hij wil dat het stopt. Respecteer dat het kind loyaal is naar zijn ouder toe. Dat kun je doen door ook te vragen naar positieve dingen van de ouders.

Stel korte, open vragen

- Stel korte vragen. Je begint met open vragen: Wat is er gebeurd? Wanneer is dat gebeurd? Hoe komt dat? Dat wissel je af met gesloten vragen: Ben je gevallen? Heb je pijn? Ging je huilen? Vond je dat leuk of niet leuk? Pas wel op voor teveel vragen achter elkaar: het kind kan het gevoel krijgen dat het verhoord wordt.

- Stel geen waarom-vragen. Een kind weet niet waarom iets is gebeurd of waarom iemand iets doet. Bovendien kan die vraag schuldgevoelens oproepen. En dat is wat je niet wilt: een kind voelt zich vaak al schuldig en schaamt zich. Waarom-vragen kunnen daarom weerstand bij het kind oproepen, terwijl je juist een veilige sfeer wilt creëren.
- Vraag niet door wanneer het kind niets wil of kan vertellen. Het kind is geen 'waarheidsvinder', maar iemand die zijn of haar verhaal kwijt wil. Het zit met angstgevoelens als: ben ik met mijn verhaal veilig bij jou? Vind je me dan nog aardig? Ga je niet van alles achter mijn rug om doen?
- Let ook op non-verbale signalen van het kind. In zijn houding, zijn lichaamstaal en de manier waarop hij contact met je maakt (of ontwijkt) is ook veel te zien. Al deze signalen kunnen het verhaal dat een kind in woorden vertelt, versterken of juist ontkrachten.
- Je kunt ook vragen of het kind bijvoorbeeld een tekening wil maken waar hij over vertelt.
- Als een kind moeite heeft met praten, kunnen de vragen ook in de derde persoon gesteld worden. Bijvoorbeeld: 'Sommige kinderen zeggen...' Je geeft daarmee aan dat het kind niet de enige is en dat je weet waar je het over hebt.
- Kinderen durven vaak niet meteen alles te vertellen. Ook kunnen ze geneigd zijn dingen eerst af te zwakken. Het kan daarom nodig zijn meerdere gesprekken te voeren om meer duidelijkheid te krijgen over je zorgen. In een eerste gesprek sta je erbij stil dat het heel knap is van een kind dat het iets van zichzelf heeft laten zien. Dat benadruk je met klem bij het kind.
- Complimenteer het kind dat het jou in vertrouwen heeft genomen. Het kind heeft een drempel overwonnen als het vertelt over zijn thuissituatie.
- Bevestig dat je begrepen hebt wat het zegt door tussentijds samen te vatten en te checken: 'Je zegt dat... Klopt dat?', 'Heb ik goed begrepen dat je zegt dat...?', 'Bedoel je dat je...?'

Geef uitleg

Volwassenen zijn geneigd te denken dat kinderen de regels van communicatie wel kennen. Dat blijkt vaak niet het geval. Maak daarom meteen aan het begin duidelijk wat jouw bedoeling is van dit gesprek. Deze tips geven houvast:

Vertel dat je graag even met het kind wilt praten over iets wat hij heeft verteld of iets wat jij hebt gezien.

Vertel een kind waarom je wilt praten en wat je daar vervolgens mee gaat doen. Zeg bijvoorbeeld dat je je zorgen om hem maakt en dat je samen met hem wilt kijken of je hem of zijn ouders kan helpen. Ook kan het goed zijn om te zeggen dat het om het eigen verhaal van het kind gaat en niet over dat van een ander. Geef aan dat je geïnteresseerd bent in zijn mening en gevoelens en dat hij geen goede of foute antwoorden kan geven. Alle antwoorden zijn goed!

Beloof tijdens het gesprek niet dat het kind en zijn gezin meteen geholpen zullen worden. Dat kun je niet waarmaken. Vaak duurt het even voordat de hulp in gang is gezet. Voor een kind is een maand immers een eeuwigheid.

Sluit het gesprek af met een samenvatting van wat jullie hebben besproken. En vertel wat je plan is. Bespreek met het kind wat het moet doen als het niet meer goed gaat thuis. Dat hij bijvoorbeeld naar de buurvrouw kan gaan als hij zich heel onveilig voelt of dat hij de politie kan bellen. Of dat hij, als hij heel verdrietig is, naar jou toe kan komen of bijvoorbeeld zijn tante belt. Laat het kind vooral zelf nadenken over wat hij dan kan doen of wie hij kan bellen.

Beloof nooit geheimhouding

Beloof nooit geheimhouding aan een kind. Als de leerling vraagt of je het niet doorvertelt aan iemand anders, dan moet je duidelijk maken dat je dit niet kunt beloven. Leg uit dat je anderen nodig hebt om hem te kunnen helpen.

Niets achter zijn rug doen

Je kunt bijvoorbeeld het volgende zeggen: 'Als ik wat jij mij vertelt nu geheim moet houden, hebben we samen een geheim en dan kan ik je niet helpen. Ik heb anderen nodig om jou te kunnen helpen. Maar ik beloof je dat ik niets achter jouw rug om doe. Ik vertel jou altijd eerst wat ik verder ga doen. Oké?' Kinderen begrijpen het als je zegt: 'Als ik het niet meer weet, vind je het dan goed, als ik er met iemand over praat die veel van kinderen af weet?' Daarnaast kan het kind vragen of je het niet aan zijn ouders vertelt. Leg dan uit dat je niet alles aan zijn ouders zal vertellen, maar dat zijn ouders wel moeten weten hoe hij zich voelt. Je kunt zeggen dat je van tevoren goed bedenkt wat de ouders wel en niet moeten weten om de situatie voor het kind beter te maken. Dit overleg je ook weer eerst met het kind voordat je daadwerkelijk stappen gaat ondernemen.

Licht hem altijd in

Wees je bewust dat het vertrouwen van mishandelde kinderen al geschonden is. Dat vererger je door dingen te doen zonder zijn medeweten. Hij hoeft het niet eens te zijn met wat de stappen zijn die jij wilt zetten, maar hij moet het wel weten.